

КАПЕЛА БАНДУРИСТІВ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (США) –
НА МИСТЕЦЬКІЙ ПАРАЛЕЛІ УКРАЇНА / ДІАСПОРА

У статті простежується специфіка творчої діяльності провідного колективу української діаспори – Капели бандуристів імені Тараса Шевченка. Виокремлені спільні та відмінні риси функціонування колективного виконавства бандуристів України та діаспори в контексті сучасного мистецтва.

Ключові слова: Капела бандуристів імені Тараса Шевченка (США), бандурне мистецтво, інструменти бандуристів, репертуарні вектори, композиторська творчість.

Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка (Детройт, США) – яскравий самотній мистецький колектив українського зарубіжжя, що вже біля 70 років функціонує поза материковою батьківщиною, та попри те залишається одним з найдостойніших за фаховим рівнем виконавства та унікальністю збереження національних традицій співу, гри, інструментарію упродовж ХХ – початку ХХІ ст. Значні творчо-виконавські здобутки бандуристів діаспори, їх досягнення в суспільно-громадській, педагогічній, видавничій справах виокремили бандурне мистецтво українського зарубіжжя у важливий мистецький напрям, що значною мірою уможливив збереження і розвиток давніх кобзарських традицій і новаційних засад творчості, сприяв критичному й об'єктивному висвітленню проблем сучасного кобзарства в наукових дослідженнях та періодиці. Бандурне мистецтво зарубіжжя актуалізувало культурний діалог України й держав зарубіжжя, суттєво вплинуло на їх зближення, спільні пошуки нових шляхів розвитку цього виду творчості. Важливу роль в цьому напрямі відіграла і Капела бандуристів імені Тараса Шевченка.

Історія колективу постійно була й залишається в полі зору науковців-мистецтвознавців, дослідників бандурного мистецтва минулого і сучасності. Огляд історії кобзарства, в тому числі за кордоном, представлений у роботах Антіна Рудницького [15], Василя Витвицького [3], [4], Йосипа Гошуляка [5], Зіновія Штокалка [17]. Грунтовне документально-літературне дослідження «Живі струни» з підзаголовком «Бандура і бандуристи», присвячене бандурному мистецтву, і зокрема історії Капели ім. Т. Шевченка, здійснене відомим українським письменником Уласом Самчуком (1905–1987) [16]. Матеріалом для книги стали архіви бібліотеки м.Торонто (Канада), концертний та ілюстративний архів самої Капели, а також особисті спогади і щоденники її учасників (Г.Махині, Г.Китастого, Й.Панасенка, П.Гончаренка, І.Панчука, Л.Лампіки, М.Мінського, І.Косіковського, А.Кішки).

Важливим джерелом інформації про Капелу бандуристів ім.Т.Шевченка є також їх власна англійська Інтернет-сторінка, що охоплює відомості про історію і сучасне життя колективу (перелік аудіозаписів, нотних і популярних видань, гастрольні поїздки, біографічні дані про керівництво й членів капели та ін.) [18]. На сучасному етапі певні узагальнення діяльності колективу відображені також в наукових роботах Ольги Бенч-Шокало [1], Михайла Бурбана [2], Ганни Карась [10], Степана Максимюка [13], Віктора Мішалова [14], газетних публікаціях в Україні та за кордоном. Авторка статті неодноразово також зверталася до аналізу діяльності Капели, зокрема присвятивши цій темі окремі публікації [6–8] та сторінки монографії «Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ ст.» [9]¹.

Заснування Першої капели бандуристів під керівництвом Василя Ємця (в Києві, 1918 року) є історичним відліком існування як Національної заслуженої Капели бандуристів імені Георгія Майбороди (Україна), так і Капели бандуристів ім. Т.Шевченка(США), оскільки обидва колективи вважають себе їх творчими спадкоємцями. Діяльність Капели ім. Т. Шевченка хоча й відбувається поза межами України, все ж спрямована на функціонування в ареалі її культурно-мистецьких цінностей, на фіксації національних традицій.

Метою статті є науковий аналіз творчих здобутків Капели бандуристів імені Т. Шевченка в контексті розвитку бандурного мистецтва України та діаспори. При цьому актуалізуються такі пошукові **завдання**: на прикладі діяльності Капели бандуристів імені Т. Шевченка обґрунтувати історичні засади ансамблевої традиції в бандурному мистецтві; проаналізувати

¹ Вибір теми статті для «Вісника Прикарпатського університету. Мистецтвознавство на пошану доктора мистецтвознавства Ганни Карась» є невипадковим. Музична діаспоріана як провідний напрям у дослідженнях ювілярки зумовив звернення до виконавської діяльності саме акого колективу, що найповніше репрезентує його.

специфіку функціонування колективу в умовах інонаціонального середовища; визначити виконавський стиль і засади репертуарної політики в ансамблевому виконавстві бандуристів. Основними методологічними підходами у статті обрано історичний та компаративний. Визначення здобутків Капели бандуристів імені Т. Шевченка здійснено шляхом аналізу спільних та відмінних рис функціонування колективного виконавства у контексті сучасного бандурного мистецтва.

На початку ХХ ст. традиційний сольний статус бандурного виконавства змінюється. Перший в історії кобзарства виступ кобзарів та лірників на XII Археологічному з'їзді в Харкові, організований у 1902 році Г. Хоткевичем, ознаменував початок становлення колективного бандурного виконавства в Україні. Поряд з великими колективами – Київською (1918) і Полтавською (1923) капелами – виникає ряд невеликих аматорських ансамблів у багатьох містах України (Харків, Умань, Бориспіль, Конотоп, Миргород, Крюків, Краснодар та ін.). Не всі колективи відзначалися достатнім професійним рівнем – як інструментальним, так і вокальним. Невисоке фахове виконавство лише шкодило розвитку бандурного мистецтва, формуючи скептичне ставлення до кобзарства. Перші капели бандуристів були невеликі за складом і переважно чоловічі (Київська капела, кер. В. Ємець; Полтавська капела, кер. В. Кабачок, Харківська капела, кер. М.Кашуба, Миргородська капела, кер. І.Скляр, львівська капела, кер. Ю.Сінгалевич та ін.).

У 1935 відбувається об'єднання Київської та Полтавської капел в Зразкову капелу з центром у Києві. Учасники Капели згадували проблемні моменти функціонування цього колективу, пов'язані із суспільно-політичною атмосферою того часу в країні, що вплинули на місце і роль бандурних ансамблів у музичному концертному житті України, зміну складу учасників та керівництва, цензурування репертуару, що зумовлювалося нав'язаною радянською пропагандою естетикою інтернаціоналізму, вихолощеності «всіх ознак української традиційності, історичності, символізму» [16, с. 106].

Загалом, зміни в репертуарному плані та інструментарії бандуристів відбувалися під впливом двох великих пластів української культури – традицій хорового співу та народно-інструментального ансамблевого музикування. Хоровий спів привніс в бандурне виконавство, з одного боку, значний репертуар, першочергово, а сарелла: духовних і народно-обрядових жанрів, авторських творів, з іншого, традиційною стала й робота диригента-хормейстера. А наявність інструментів розширила репертуарне коло творами із супроводом.

Поступово ансамблеве виконавство бандуристів значно розширює свої межі. Більшість колективів камерного складу – однорідні (жіночі чи чоловічі), рідше – мішані. Проте сьогодні функціонують і великі провідні колективи (переважно чоловічі й мішані), які презентують культуру бандурного виконавства на теренах України і далеко за її межами¹.

Загалом, бандурне мистецтво першої половини ХХ ст. пройшло складний і неоднозначний шлях розвитку, через періоди мистецьких вагань і пошуків у сфері інструментарію та репертуару, виконавських і стильових проблем, що зумовили певні звинувачення у шароварщині, сценічній халтурі. Це неодноразово порушував у своїх роботах 20–30-х років ХХ ст. Гнат Хоткевич. Проте результатом став неминучий прогрес, поступ у сторону професіоналізму, вдосконалення вокальної й інструментальної сфер кобзарства. «Культура цієї ділянки нашого музичного мистецтва досягнула того рівня, коли можемо бачити його, як організовану і інтелектуально оформлену вартість, що нею може гордитися кожна нація», – зауважував У.Самчук [16, с. 81].

«Місійна роль» Капели бандуристів розпочинається з 1941 року, коли вона відновлює роботу в окупованому фашистами Києві й обирає для себе назву – імені Тараса Шевченка. Ім'я Кобзаря стало символом Капели, а його ідеї – провідними національними постулатами для виконавців. Кардинально змінюється репертуар колективу. До нього входять патріотичні, раніше заборонені цензурою, твори – «Гей, нумо, хлопці, до зброї», «Встає хмара з-а лиману»,

¹ Серед них: Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди, Львівська капела бандуристів «Карпати» УТОС, Струсівська заслужена капела бандуристів України «Кобзар» (Тернопільська обл.), Черкаська муніципальна капела бандуристів, Муніципальна капела бандуристів м. Івано-Франківськ, юнацький ансамбль «Барви України» (Стрітівська вища кобзарська школа), дитячі ансамблі «Гамалія» (Львів), «Соколики» (Чернігів), у діаспорі – Капела бандуристів ім. Т. Г. Шевченка (Детройт, США), Канадська капела бандуристів (Торонто, Канада) та ін.

«Максим Залізник», «Не пора», «Ще не вмерла Україна» та ін. Тоді ж формуються головні за-сади побудови концертного репертуару капели, зокрема, різножанровість і різнохарактерність репертуару, перемежування ансамблевих і сольних (думи, пісні) номерів, певна видовищність і театралізація виступу тощо. Концерти Капели на Київщині, Чернігівщині, Волині стали історичними подіями, закликали мовою музики «боротися до останньої краплини гарячої крові зі всіма ворогами українського народу» [16, с. 148]. Саме ці фактори зумовили зміну ставлення німецької влади до бандуристів, внаслідок чого їх відправляють з концертами до Німеччини на концерти в таборах «остарбайтерів». Цей складний період життя бандуристів став і вирішальним: «у цей такий роковий час українські кобзарі, післані сюди самим приреченням, щоб своєю присутністю бути речниками тих, що їх було призначено на страту. Вони були сумлінням доби» [16, с. 158].

Після періоду перебування Капели в таборах «остарбайтерів» вона знову повертається в Україну, і першим місцем її виступу стає резиденція митрополита Андрея Шептицького у Львові (8 листопада 1943 р.), який благословляє бандуристів на майбутнє, про що свідчить пам'ятний запис: «Капля Бандуристів ім. Т. Шевченка учить нас, як слід оцінювати і відчувати трагізм нашого положення, а відтак веселими піснями підтримує духа і додає надії на будуче. Нехай Всевишній Бог благословить Вас на дальшому шляху» [16, с. 164].

Тріумфальні виступи капели в оперному театрі (один з них присвячений творчості М. Лисенка, в поєднанні із солістами Львова, співаками й інструменталістами, та окремий сольний концерт), три самостійні концерти в Літературно-мистецькому клубі, два – у кінотеатрах Львова, численні виступи перед громадськістю остаточно встановлюють і закріплюють її репутацію як «мистецької і національно-суспільної сили» [16, с. 164].

У наступний період (грудень 1943 – липень 1944 рр.) Капела бандуристів імені Т. Шевченка, за сприяння Дому народної творчості при Центральному комітеті міста Львів, здійснює концертне турне містами і селами Галичини. За весь час вона дала 210 концертів у Західній Україні. Серед них – концерт Свята Української культури у Львові, виступи перед воїнами дивізії «Галичина» та УПА. Саме в цей період розпочинається співпраця капели з відомим українським поетом Іваном Багряним, на вірші якого керівником Капели Григорієм Китастиком, був написаний гімн колективу – «Марш Україна» [16, с. 170–171].

Найдраматичніший період діяльності Капели припадає на перебування в таборах для переміщених осіб в Німеччині (Інгольштадт, Регенсбург) з 1944 р. до від'їзду до Америки в 1949 р. Перший концертний виступ колективу відбувся заходами Українського національного об'єднання в Берліні на ювілейному вечорі на пошану І. Котляревського. Опісля Капела виступила з концертами в Відні. Улас Самчук підкреслює факт виходу бандурного мистецтва на світову сцену, в першу чергу в Європу, як позитивний і необхідний: «Українській бандурі, з її власною філософією, давно було потрібно безпосереднього контакту з цією благословенною батьків иною музичного культу, але так сталося і переважно з причин політичних, що цього годі було досягнути. Нікому бо іншому музичному інструментові не приходилося боротися з державною поліцією, а тому хто і як міг вирядити її в путь між люди, коли її репрезентантам відмовлялося права побуту на рідній землі» [16, с. 135]. Не заперечуючи поодиноких фактів «поверхових контактів» бандури з європейським музичним середовищем, письменник підсумовує, що «це були великі втечі, великі еміграції від переслідування, від Сибіру, від знищення» [16, с. 136].

В цей період формуються і специфічні нові традиції музикування колективу. В. Витвицький писав стосовно виступу Капели бандуристів імені Т. Шевченка в 1948 р. на Мюнхенських тижнях української культури: «... З погляду мистецького теперішній стан існування двох колективів: капели бандуристів і чоловічого хору, без сумніву, корисний для обох. Для Капели ця користь уже в тому, що хор не тягтиме її на чужі для неї репертуарні манівці. Вона матиме, як зрештою, уже це й робить, плекати, розбудовувати й удосконалювати свій специфічний, з історичними традиціями репертуар. Друге – це звукова пропорційність і рівновага, ... вирівнювання звукової сили між співом та інструментальною грою. А те, що могло б здаватися втратою капели, тобто брак диригента, є саме найціннішою рисою її специфіки. (...) Для капели бандуристів це не новина, а, навпаки, повернення до давнього, традиційного й питомого способу її мистецького впливу» [4, с. 323]. В. Витвицький підкреслював: «Великий хорово-оркестровий склад, а при тому тонкість камерного виконання без палички диригента – це найсуттєвіша особливість Капели, це, сказати б, основа її мистецького профілю» [4, с. 323].

Аналізуючи період 1941–1949 рр., слід зауважити ряд позитивних кількісних і якісних змін, що відбулися, незважаючи на складні умови суспільно-політичного життя і побуту капелян, у професійному зростанні колективу. Насамперед, це усвідомлення тієї визначальної ролі, яка випала колективу в унікальний історичний час, для збереження і укріплення українського національного духу, а також значне збільшення кількості її учасників (від 20 до більше 40 осіб, що охоплювали інструменталістів і хористів), створення організаційної управи капели (мистецьке керівництво – Григорій Китастий, пізніше і Григорій Назаренко, і Володимир Божик; голова управи – Йосип Панасенко), розширення репертуару, вирішення проблеми інструментарію.

Удосконалення бандурного інструментарію стало визначальною ділянкою праці незмінних учасників колективу – майстрів братів Петра й Олександра Гончаренків. Їх діяльність відіграла вирішальну роль не лише для професійної долі капели, але і загалом для формування й творчого функціонування цілої плеяди бандуристів західної діаспори, а також у справі стимулювання подальшого вдосконалення інструментів в Україні та діаспорі. Брати Гончаренки стали ініціаторами створення майстерні по виробництву інструментів харківського типу, названих «Полтавками». Створений ними інструментарій продовжував принципи запропоновані у свій час Г.Хоткевичем.

Починаючи від 1949 р. і до сьогодні починається суто еміграційний період діяльності Капели ім. Т.Шевченка на теренах США. Капела здійснила численні концертні турне: у 1949–1950 рр. – по США і Канаді, у 1958 р. – по країнах Європи, у 1961–1968 рр. – по США, Канаді, виконуючи місію єднання українців світу.

Відомий музикознавець Василь Витвицький високо оцінював діяльність колективу бандуристів, а його мистецьку працю відносив до значних здобутків української еміграції. Невипадково саме він став організатором Товариства прихильників Капели при американському Міжнародному інституті (1953).

Концертна діяльність капели цих років зафіксована в численних аудіозаписах (платівках та касетах). Після тріумфальних виступів Капели бандуристів імені Т. Шевченка в залі Месі Голл (Торонто, Канада) та в Білому домі (Вашингтон, США), про неї заговорили в Північній Америці, а її керівника Григорія Китастого визнали «найвизначнішим бандуристом діаспори».

Діяльність Капели бандуристів імені Т. Шевченка мала об'єднавчий характер для українських громад, розпоросених по світу, стимулювала розвиток музичного мистецтва в еміграції на професійному рівні, достойно представляючи українську національну культуру, що засвідчили численні відгуки музикознавців на сторінках багатьох часописів, які писали про бандуристів як виконавців «не так пісень, музики і мистецтва, як чуття, наснаження і правди», виконавців «старого містерійного ритуалу, виповненого звуками пісні і звуками струн» [16, с. 335]. Члени Капели імені Т. Шевченка стали ініціаторами формування численних осередків бандуристів діаспори, переважно на теренах Канади і США (у 50–60-ті роки). Адже капеляни проживали у різних місцевостях Північної Америки, формуючи невеликі молодіжні ансамблі і школи гри в Детройті, Чикаго, Філадельфії, Пармі, Рочестері, Джерсі-сіті [16, с. 375–386].

Капела бандуристів імені Т. Шевченка відіграла і відіграє не лише власну самодостатню роль як «амбасадор української культури в світі», вона стимулює активний процес навчання у кобзарських таборах і школах, де формувалося нове покоління бандуристів у діаспорі (школи гри на бандурі, щорічні табори для молоді «Кобзарська Січ»), налагоджувала справу пропаганди української бандури (виступи на радіо, телебаченні, тиражування аудіозаписів), підтримувала новітні пошуки вдосконалення інструмента майстрами П. і О. Гончаренками, Ю. Приймаком, М. Лісківським, А. Чорним, П. Степовим, М. Дяковським, А.Бірком та ін.

Капела та її мистецькі керівники повсякчас підтримували фаховий рівень виконавства, турбувалися про оновлення і збагачення репертуару колективу на кращих традиціях української музики та своєї питомої своєрідності. Це підтверджують думки В.Витвицького про потребу «плекати, розбудовувати й удосконалювати свій специфічний, з історичними традиціями бандури тісно зв'язаний репертуар» [4, с. 323].

Важливу роль у високому виконавському рівні капели відіграли також її солісти – Євген Цюра і Михайло Мінський. Щільні творчі зв'язки об'єднували Капелу ім. Т.Шевченка зі співаком Йосипом Гошуляком, який особливо шанував бандуру й бандурне мистецтво. Він вважав інструмент національним символом, а плекання кобзарства необхідною умовою для збереження українських традицій в еміграції. У своїх мемуарах Й. Гошуляк наголошував на особ-

ливій ролі Капели бандуристів ім. Т. Шевченка у музичному світі, високо цінував її мистецькі здобутки, зауважуючи в них і свою «мізерну частку»: «Цей мистецький колектив сприяв величезному поступу у поширенні української музичної культури не тільки серед своєї еміграції, але й серед чужинців як на Заході Європи, так і на американському континенті» [5, с. 129]. Зайнятість не дозволяла частій співпраці співака з капелою, проте в 1962 р. Й. Гошуляк виступає як соліст і хорист з Капелою ім. Т. Шевченка під керівництвом І. Задорожного в турне по центральних, південних і східних штатах США. Сольні номери Гошуляка в супроводі капели в цій поїздці – «Почаївська Божа Матір» (обр. М. Лентовича) та американський гімн, окремі сольні виступи – «Моліться, братія» М. Лисенка (сл. Т. Шевченка), «Думи» М. Гайворонського, «Ой чого ти, Дніпре» М. Фоменка. «Ця поїздка стала стимулом до подальшої праці, бо вона показала, що музичним мистецтвом можна і треба в умовах еміграційного життя ширити добру славу України», – писав співак [5, с. 117]. Схвальні рецензії-відгуки, переповнені слухачами зали також стали поштовхом для продовження співпраці з капелою бандуристів. Співак взяв участь у 50-літньому ювілеї колективу (1969 р.), де також виступали багато бандурних ансамблів, загалом близько 300 виконавців-бандуристів.

На святкуванні свого 50-річного ювілею в 1968 р., який відбувся за участю ансамблів бандуристів з багатьох міст США та Канади, Капела також вперше виконала монументальний твір – кобзарську поему Г. Китастого «Битва під Конотопом» на слова П. Карпенка-Криниці.

Капела бандуристів імені Т. Шевченка в середовищі українців діаспори залишалася єдиним позапартійним, позагруповим колективом, поза чварами і протиріччями, які роздирали українську громаду Північної Америки, а навпаки, завжди відігравала виховну і високоморальну роль як спільна цінність українського суспільства, символ єднання не лише діаспори, а й усіх українців. В.Витвицький, зокрема, зауважував: «Кобзарське діло не загинуло. Воно, правда, під впливом часу і обставин у дечому змінилося й набрало іншого характеру, проте виявило неабияку витривалість і живучість... В бандуристів, хоч вони вже понад тридцять років на новому ґрунті далекому від Полтави й Києва, до сьогодні збереглося почуття важливості їхньої місії плекання і продовжування старовинних традицій» [3, с. 87–88].

Крім того, Капела бандуристів імені Т. Шевченка проводила і проводить значну навчально-методичну діяльність. Так, зокрема для молодіжних таборів у 80–90-х рр. Капела перевидала всі випуски Підручника гри на бандурі Г. Хоткевича, а також ряд нотних репертуарних збірників (для початківців, інструментальних і вокально-інструментальних, колядок і шедрівок, духовних творів).

Керівник Капели бандуристів ім. Т. Шевченка Володимир Колесник, який очолював її у 1984–1996 рр., спрямував всі зусилля на опанування капелянами усіх тонкощів харківського способу гри, що були детально описані Хоткевичем і використані у його мистецькій спадщині. Шедеври Г. Хоткевича, такі як «Байда», «Буря на Чорному морі», «Заповіт», органічно ввійшли до репертуару капели. У 90-х роках Капела здійснила концертні турне в Україну (1991, 1994), відкривши для бандуристів харківський тип інструмента та відповідний репертуар, збережені для майбутнього твори Г. Хоткевича. У першому турі капели бандуристів ім. Т. Шевченка на історичній батьківщині в 1991 році (під символічною назвою «Ми знов з тобою, Україно») вперше для українського слухача прозвучали такі твори, як «Заповіт» (на сл. Т. Шевченка), «Корчомка» (соліст – Павло Писаренко), «Байда» (солісти – Андрій Сорока та Богдан Чаплинський), «Невільничий ринок у Кафі» (інструментування для капели Віктора Мішалова), «Буря на Чорному морі» (солісти Ярема Цісарук і Теодозій Пришляк). [6].

Тим самим Капела підтверджувала репертуарні критерії, висловлені свого часу Зіновієм Штокалком стосовно характеру пропаганди української культури за кордоном: «Успіх серед випадкової чужинецької публіки, вимірюваний вигуками «браво», досяганий елементами самої сенсаційності та фольклорної екзотики, може довести до втрати зв'язку з живущими джерелами. Кобзарський репертуар не повинен диктуватися химерами чужинецької публіки... Кобзарство... може досягти вершин тільки своєю мистецькою питоменністю, своєю неповторністю, ... і тільки так воно може ... репрезентувати перед світом українську культуру» [17, с. 4].

Уже в останнє десятиліття колектив провів великі гастролі: Європейський тур (2003 – Великобританія, Франція, Німеччина, Австрія) та Західноканадський тур (2005).

Творча біографія Капели – це не лише історично-хронологічний зріз її концертної діяльності, але і насичена праця її мистецьких керівників – Григорія Китастого (у 1941–1984 рр.), Володимира Божика (впродовж 1951–1958 рр.), Петра Потапенка (у 1959–1963 рр.), Івана Задоро-

рожного (у 1962–1966 рр.), Володимира Колесника (впродовж 1984–1996 рр.), Олега Махлая (у 1996–2008 рр.), Адріана Бриттана (у 2009–2010 рр.), Богдана Герявенка (у період 2010–2011 рр.), а з 2012 р. знову О. Махлая, які на різних етапах сприяли як збереженню колективу, так і підвищенню його професіоналізму – виконавської майстерності, репертуару, інструментарію.

Капела бандуристів ім. Т.Шевченка завжди виступала в еміграційному середовищі як носій саме національної музики та інструментарію, здійснювала плекання і розвиток української пісні, пропагувала творчість українських композиторів. За весь час функціонування на чужині Капела Бандуристів ім. Т. Шевченка» дала біля тисячі концертів, у т.ч. і на найкращих світових сценах, видала численні довгограючі платівки, касети, аудіодиски, відеодиски, опрцювавши понад 600 творів бандурного і хорового репертуару. Це засвідчує її багатий архів та каталог звукозаписів, до якого входять українська хорова класика М.Березовського, Д.Бортнянського, А.Веделя, М.Лисенка, К.Стеценка, А.Гнатишина, твори Г.Хоткевича, Г.Китастого, численні українські народні пісні, канти, псалми [18].

За значний внесок у розвиток національної культури Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка (Детройт, США) була присуджена Національна премія України імені Тараса Шевченка (1992), а її багаторічний керівник Григорій Китастий був посмертно удостоєний почесної відзнаки Героя України (2008). Капела була і залишається унікальною концертною одиницею українського зарубіжжя, яка об'єднуючи виконавців уже третього покоління бандуристів-емігрантів, пропагує українське традиційне мистецтво в діаспорі, сприяє вихованню нових кадрів виконавців.

Таким чином, аналіз виконавської практики Капели бандуристів імені Т.Шевченка дозволяє визначити її незаперечну роль у справі збереження і продовження традицій кобзарства та колективного музикування українців. Це, зокрема, проявилось на таких рівнях:

- опора на музичний інструментарій полтавської та харківської шкіл кобзарства (в основі діатонічний стрій зі своєрідною індивідуальною механікою тонального перемикування);
- специфіка жанрів репертуару, що об'єднують слово і спів (вокально-інструментальних), хор і оркестр;
- розширення фактури творів за рахунок використання хорової партитури й акомпанементу, що створює своєрідну поліфонію звучання;
- самобутність виконавського стилю – сформована під впливом традиційних вокальних ансамблів і хорового співу українців, що закріпило форму чоловічої капели бандуристів;
- оригінальна манера – виступи з диригентом (запозичені з хорового й оркестрового виконавства) та без диригента;
- пріоритетність духовного і патріотичного за характером репертуару як спрямованості на внутрішні ознаки виконавського стилю кобзарства (національна ознака);
- високий фаховий рівень концертного виконавства в умовах зовнішньої мистецької конкуренції (наближеність музики до неукраїнського споживача);
- виразна тенденція до загальної професіоналізації бандурного мистецтва в діаспорі (композиторськими, виконавськими, методичними, освітніми, конструкторськими зусиллями).

Основна мета діяльності Капели була спрямована на домінуюче сприйняття бандури (і виконавцями, і слухачами) як національного українського символу. Завдяки різносторонній праці майстрів бандури, керівників (диригентів), співаків, інструменталістів Капели бандуристів імені Т. Шевченка бандурне виконавство в діаспорі стало засобом національної самоідентифікації українців, уособлювало процеси відродження українського традиційного музичного мистецтва – спершу як реакцію на його нищення режимом в материковій Україні, пізніше як потребу його розвитку в нових іноетнічних умовах.

1. Бенч-Шокало О. Г. Український хоровий спів: Актуалізація звичаєвої традиції : навч. посіб. / Ольга Бенч. – К. : Ред. журн. «Укр. світ», 2002. – 440 с.
2. Бурбан М. Українські хори та диригенти / Михайло Бурбан. – Дрогобич : Посвіт, 2006. – 640 с.
3. Витвицький В. За океаном / Василь Витвицький // Збірник статей / редактор-упорядник Ю. Ясіновський. – Львів : Львівська організація СКУ, 1996. – 132 с.
4. Витвицький В. Музикознавчі праці. Публіцистика / Василь Витвицький / упорядник Любомир Лехник. – Львів : Сполом, 2003. – 400 с.
5. Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь (Спогади, листування, матеріали) / Йосип Гошуляк. – Львів : Каменярь, 1995. – 590 с.

6. Дутчак В. Ми знов з тобою, Україно / Віолетта Дутчак // Музика. – 1991. – № 5. – С. 24–25.
7. Дутчак В. Композиторська творчість Григорія Китастого в контексті сучасного репертуару бандуристів / Віолетта Дутчак // Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії. – Т. ССXLVII. – Львів, 2004. – С. 490–516.
8. Дутчак В. Капела бандуристів ім. Т. Шевченка – провідна мистецька одиниця українського зарубіжжя (До ювілею творчої діяльності). / В. Дутчак // Музична україністика: сучасний вимір : Збірник наукових статей на пошану доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента Академії мистецтв України Алли Терещенко. – К. ; Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 2. – С. 319–329.
9. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття : монографія / Віолетта Дутчак. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – 488 с. + 72 іл.
10. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія / Ганна Карась. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 1164 с.
11. Китастий Г. Автобіографія (Капеля під патронатом Т. Шевченка) / Григорій Китастий // Китастий Г. Т. Вставай, народе : твори для капели бандуристів, хори, солоспіви. – К : Музична Україна, 1996. – С. 169–171.
12. Майстренко І. Дещо з історії Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка (Спогади колишнього директора Капелі) / Іван Майстренко // Китастий Г. Т. Вставай, народе : твори для капели бандуристів, хори, солоспіви. – К. : Музична Україна, 1996. – С. 171–174.
13. Максимюк С. З історії українського звукозапису та дискографії / С. Максимюк. – Львів ; Вашингтон : Вид-во Українського Католицького університету, 2003. – 288 с.
14. Мішалов В. Харківська бандура : культурологічно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на українському народному інструменті / Віктор Мішалов. – Харків : Видавець Савчук О. О., 2013. – 368 с. ; 109 іл. – Серія : «Слобожанський світ». Випуск 7.
15. Рудницький А. Українська музика: Історико-критичний огляд / Антін Рудницький. – Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1963. – 406 с.
16. Самчук У. Живі струни. Бандура і бандуристи / Улас Самчук. – Детройт : УВАН, 1976. – 466 с.
17. Штокалко З. Критичні завваги до стану сучасного кобзарства / Зіновій Штокалко // Українські вісті – 1949. – 1 січня. – С.3–4.
18. Ukrainian Bandurist Chorus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bandura.org.

В статтє прослєживаєтєя специфика творческой деятельности ведущего коллектива украинской диаспоры – Капеллы бандуристов имени Тараса Шевченко. Выделены общие и отличительные черты функционирования коллективного исполнительства бандуристов Украины и диаспоры в контексте современного искусства.

Ключевые слова: Капелла бандуристов имени Тараса Шевченко (США), бандурное искусство, инструменты бандуристов, репертуарные векторы, композиторское творчество.

In this article the specifics of artistic activity of Ukrainian diaspora prominent collective – Taras Shevchenko Bandura Players Chapel (Taras Shevchenko Ukrainian Bandurist Chorus) is being traced. The common and distinctive features of Ukraine and Diaspora collective functioning in the context of modern bandura art are being singled out.

Keywords: Taras Shevchenko Bandura Players Chapel – Taras Shevchenko Ukrainian Bandurist Chorus (USA), bandura art, bandura instruments, repertoire vectors, composers art.

УДК 78 (497.4)

Лідія Мельник

ІСТОРИЧНІ ПРОХОДИ МУЗИЧНОЮ БРАТИСЛАВОЮ

В статті розглянуті основні об'єкти словацької столиці, пов'язані з українською та музичною історією, зокрема перебуванням Григорія Сковороди, функціонуванням Українського музично-драматичного ансамблю ім. Т. Шевченка. При цьому одним із головних завдань представленої публікації, поруч із узагальненням історичних фактів про відвідини Братислави композиторами світового визнання (В. А. Моцарт, Й. Гайдн, Л. ван Бетовен, Ф. Ліст, Б. Барток) є висвітлення діяльності мени популярних музикантів, для котрих Братислава була місцем народження (Й. Н. Гуммель, Ф. Шмідт, Е. фон Донаньї).

Ключові слова: українська діаспора, музичне життя Словаччини, Й. Н. Гуммель, Ф. Шмідт, Е. фон Донаньї.

Головне місто Словаччини Братислава – одна із тих європейських столиць, яка, певне, є дуже близькою українцям по духу. Не лише тому, що символічним чином поєднує Східну й Західну Європи, розташувавшись по обидва боки Дунаю. Проходи Братиславою, яка, хоч і не є